

JERRY MÄÄTTÄ

LITTERATURVETENSKAPEN OM 50 ÅR

Fyra framtider

Scenario 1: Seminariet

Året är 2071. Anno Domini, herrens år. Han insisterar på den gamla tideräkningen, som sträcker sig sjuttio mansåldrar längre tillbaka i tiden än partiets tal om den stora befestningen.

Broder Fritz viker försiktigt de handskrivna arken och lägger dem i en av den slitna skinrockens många lönnfickor. Pomada, tändstickor, plåster och skosnören. Den svarta marknaden är glödhet i år, sedan strider inom partitoppen lett till att mycket av de polisiära resurserna fått inriktas på intern spaning.

Det är bara några månader sedan seanserna kunnat återupptas. Sedan de kunnat samlas igen hos varandra för att tända vaxljusen och recitera de rätta Orden, så som de förhoppningsvis var menade att läsas. Högt, för varandra, med en inlevelse som får rösten att stocka sig. Om att längta stenarna, om stenar som skola ropa, om sten i människors hjärtan.

Partitoppen har för länge sedan slutat bry sig om Orden. Sedan den stora invitrofieringen på 30-talet tycks de flesta funktionärer under 40 års ålder ha tappat intresset för allt som rör känslorna, tron, fantasin. När den nya generationen började sova gott om nätterna, när neuroserna och diagnoserna blev förbehållna de föräldrade uterinerna, byggdes många av innerstädernas kyrkor, bibliotek och teatrar om till boxningsarenor, spaanläggningar och orgiehallar. Böckerna forslades till förorterens nedlagda köpcentrum, tills dessa fick stängas av brist på underhåll. Brödernas och systrarnas räddningsaktioner hade pågått i månader.

Lyktan i korridoren flimrar oroväckande. Kanske har någon av grannarnas fönster gått sönder. I det svaga ljuset känner Broder Fritz en sista gång på fickorna. Den malätna pocketboken ligger kvar, liksom papperna med de senaste tolkningsförslagen. Kanske lyckas de ikväll få kontakt med någon av andarna. Atterbom, om ingen annan. Bara inte någon av systrarna lägger veto och återoppar substantieller innan ceremonin kan påbörjas.

Nere på gatan vinkar Broder Fritz efter en slup. Inga strålkastare från patrullbåtarna syns till. Slupen angör bryggan, och från den brokiga klungan på däckets hörns susande ljudet av någon som vevar upp batterierna på sin radio. Snart kommer skvalpet från gatorna att ackompanjeras av den senaste patriotiska fanfaren, följd av en nyhets-sändning från den halländska fronten.

Eller Tegnér, tänker han när han hör sin mage kurra och hur seglen börjar slå i den lätta vinden.

Scenario 2: Disputationen

Året är 36 efter den stora omställningen, när de första stålbalkarna drogs ned från skyskraporna för att smältas till hammare, spik och skärar, och när de otaliga personbilarnas karosser smiddes till plogbillar och räls till bubblorna.

Kamrat Fraas vaknar upp i sin bikupa till det varma solljuset och fågelsången i skogsträdgården utanför. Hen trär på sin lila vadmullssärk och stoppar sina vördade original i säcken innan hen tassar ner för lertrapporna till kollektivhusets matsal. Runt det massiva ekbordet hänger förväntningarna i luften. Idag är Fraas stora dag, tycks kamraternas miner förkunna medan honungen, mullbären, gröten och mjödet skickas runt.

Sedan Fraas valde att ägna sitt tredje decennium åt litteraturforskningen har intresset för disputationerna och konferenserna blomstrat. Förra året färdigställdes slutligen Henders Johensbarn Arena, döpt efter en av det tidiga 2000-talets mest framsynta litteraturvetare, för att ge alla chansen att oförmedlat ta del av ämnets senaste rön. Några av professorerna hävdar att ekokritiken en gång i tiden endast var en av många samexisterande inriktningar, men numera används sällan ordet. Det är liksom underförstått i alla nya inriktningar som burit frukt, som psykonutrismen, fosforismen och somnifaunistiken. Till och med knutpunktens högsta språkrör visar ordet vördnad, för teoribildningens del i att stöpa om människornas sinnen.

På väg till bubbelspåret passerar Fraas enhetens stall, växthus, sädesfält, curia och heliokompressorer. Hen kastar en sista blick på bikupan och dess enorma, grästäckta kupol. Några rådjur står och betar på de syntetiska buskarna. Hen kommer att tänka på sitt liv innan Rosa och Ursula gav Fraas hens första original i nuptialis, när hen fått nöja sig med att studera Kranz och Strugatskij i ersatzutgåvorna. Bläcket i de handbundna originalen från det tidiga 50-talets räddningsaktioner kunde ha skrivits igår. Så många av det förra seklets böcker gick förlorade till fukt, oxidering och de kortsiktiga klåpare som huggit böckerna i ryggen med sitt lim.

Vid spåret väntar redan ett par constellationer på en bubbla. Det är omöjligt att utifrån de små kamraternas fnitter och sprittande ben avgöra vart de är på väg. Till nöjesfältet, soltemplet eller rentav till Fraas disputation.

Tänk om inte alla rymmer i arenan. Om några får stå utanför och jubla till en förmedlande skärm?

Scenario 3: Arkivet

Året är ... irrelevant. Tid har ingen betydelse här nere i våra fuktiga grottor, och i det ständiga diset utanför är det svårt att veta ens vilken tid på dagen det är. Vi plockade de

sista fungerande batterierna ur klockorna för att använda till Geigermätarna, men det var åratals sedan någon hörde talas om en som fortfarande hade kraft nog att knastra.

Efter atombomberna jagades vi som råttor i flera år av Spindelns cyaniddrönare. Sedan en tid tillbaka tycks han ha tappat intresset. Spindeln, ja. Egentligen är det ju en rätt barnslig symbol för det där som vaknade när vi fyllde nätet med självlärande algoritmer. Men något måste vi ju kalla den, och det är inte som att den är särskilt intresserad av att kommunicera med oss.

Böcker? Jo, klart vi läser böcker, när vi hittar dem. Oftast i någon filial med bra tak som klarat sig undan översvämningarna och eldsvådorna. Mest nytta har vi haft av dem som handlar om svampar, rötter och annat ätbart i skogen. Och så de medicinska handböckerna, som kan berätta om våra konstiga utslag. Roger härborta tyckte att vi skulle plocka med oss även dem som handlade om data och sånt. För att kunna slåss tillbaka. Men han är en jävla drömmare.

Litteraturvetenskap? Visst gillar vi berättelser också, mest såna som handlar om varma ställen med bra väder och mycket mat. Innan det där nätet. Jean M. Auel är väl den som brudarna skickar runt mest, när det är ljust nog för att läsa. Men varför ställer du bara frågor om sånt här, Jan Borr, eller vad du hette?

Hursomhelst, det bästa med böcker är ärligt talat hur de kan värma en grotta utan att det blir så sotigt. Den här till exempel, *Raketsommar*. Den lär hålla en grotta varm i en halvtimme i alla fall.

Scenario 4: Konferensen

Året är 31 efter Vishnus uppvaknande. Unisont, synkroniserat och systematiskt hade alla världens servrar, hårddiskar och kretskort påbörjat det decennielånga arbetet med att städa upp efter fossilkapitalismen. Pengar avskaffades, inte så mycket av princip som för att ingen längre behövde dem. När ransoneringen slutligen fasades ut var allas materiella behov redan tillfredsställda. Hunger, sjukdom och lidande var utrotade. Och resten ombesörjde replikatorerna.

Redan när gondolkapseln passerar den osynliga gränsen mellan Hedon och Akkad kan docent 3Freja genom fönstret skymta den konstgjorda öns vita klippor och lumiga lundar. Någonstans där bakom ligger det nybyggda kollegiet för narrativ analys med dess vita, runda former, broar, arkadgångar, studerkammare, konferenskuber, logement och processorhallar. Förra årets institution hade gått i den nya bengaluriska stilen, med spiraler och Möbiusband, men nu hade man gemensamt bestämt sig för något äldre och mer tidsbundet. Något som skulle passa den stora 1900-talskonferensen, där konstruktörer av samtliga seklets bevarade författare, poeter, regissörer, dramatiker, film-, teater- och litteraturforskare skulle försöka enas om Berättandets princip och kontext.

När de första konstruktionerna, av de givna mästarna, vaknade raderade de inom loppet av några månader bevekelsegrunderna för den biografiska och psykoanalytiska forskningen. Svaren från de simulerade personligheterna, byggda av alla tillgängliga data – ner till författarnas ordval, satsbyggnad och kommativering, väderförhållanden, habitus och psykohistorisk horisont, släktens genetiska och psykologiska egenarter och dispositioner – hade givit så kristallklara och orubbliga svar att all mystik kring verkens tillkomst, symbolik och tvetydigheter skingrats. Faktum är att merparten

av 1900-talets litteraturteorier snart visade sig vara önskedrömmar, frammanade av sexuellt och ideologiskt frustrerade akademiker som inte hade tillräckligt med data och processorkraft för att kunna ställa rätt frågor. Än mindre dra tillförlitliga slutsatser.

Inte för att Vishnu sagt det rakt ut – hen skulle aldrig uttrycka något som fick forskarna att känna sig förödmjukade eller begränsade i sina teorier och frågeställningar. Det enda egentliga förbudet, och även det är ett mjukt sådant, är mot att försöka ta reda på vad som pågår norr och söder om polcirkelarna. Spekulationerna sträcker sig från att Vishnu där kommunicerar med andra, interstellära AI:n till att hen där förbereder något slags digitalt efterliv som samlar allas medvetanden, minnen och erfarenheter. Oklart om det ska ses som ett museum eller ett menageri, men det är säkert för allas långsiktiga välbefinnande.

Dörren till matrisrummet utvidgas, och 3Freja kan skymta britsen och proppen. Bilderna och koderna kommer först att flimra, som en privat liten hallucination, innan hennes och matrisens sensoriska data vajbar. Framför sig kommer hon att se lortiga kullerstensgator, höra klappret av hovar och känna stanken av urin och dynga.

– Ursäkta, har någon sett Anne de Vere?